

спостерігати за поведінкою, мімікою, жестикуляцією, манерами поведінки адвоката при допиті підозрюваного чи обвинуваченого. Спостережливість слідчого дозволить визначити правильність своїх дій. При повторному допиті за участю захисника слідчому необхідно враховувати тактику і професіоналізм адвоката.

Підсумовуючи сказане, можна стверджувати, що тактика повторного допиту у кримінальному провадженні дає значні результати у розслідуванні злочинів та є одним із найефективніших процесуальних механізмів пошуку істини.

Список використаної літератури:

1. Бахин В.П., Когамов М.Ч., Карпов Н.С. Допрос на предварительном следствии (уголовно-процессуальные и криминалистические вопросы). – Алматы, 1999.
2. Весельський В.К. Сучасні проблеми допиту (процесуальні, організаційні і тактичні аспекти): Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – К., 1999.
3. Полищук Д.А. Тактико-психологические особенности допроса при расследовании преступлений, совершаемых преступными сообществами: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – М., 2000.
4. Криминалистика. Расследование преступлений в сфере экономики / Под ред. проф. В.Д. Гробоцкого, доц. А.Ф. Лубина. – Н. Новгород, 1995.
5. Бахин В.П. Криминалистика. Проблемы и мнения (1962–2002 гг.). – К., 2002.
6. Лускатов О. В. Розслідування нерозкритих злочинів минулих років: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – Х., 2005.
7. Жбанков В.А. Криминалистические средства и методы раскрытия неочевидных преступлений: Учеб. пособие. – М., 1987.
8. Жадан В.Н. Повторные следственные действия: процессуальная форма, организация и тактика их производства при расследовании преступлений: Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – Н. Новгород, 2006.
9. Бахин В.П. Тактика – профессионализм и мастерство в общении: Учеб. пособие. – К., 2006.
10. Ульвавчева И.И. Повторные следственные действия (уголовно-процессуальные и криминалистические аспекты): Дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.09. – Воронеж, 2005.

Надійшла до редакції 09.11.2012

КЕРЕВИЧ О.В.,

кандидат юридичних наук, доцент
(УМВС України в Черкаській області)

УДК 343.132

ІНСТИТУТ НЕГЛАСНИХ СЛІДЧИХ (РОЗШУКОВИХ) ДІЙ ЗА НОВИМ КПК

З'ясовано сутність інституту «негласних слідчих (розшукових) дій» за новим кримінальним процесуальним законодавством, визначено його співвідношення з поняттям слідчих (розшукових) дій, проаналізовано процесуальні та організаційні особливості їх проведення.

я ц я ц негласні слідчі (розшукові) дії, слідчі (розшукові) дії, кримінальне провадження, оперативні підрозділи, слідчий, прокурор, постанова, оперативно-розшукова діяльність.

Определяется сущность института «негласных следственных (розыскных) действий» в соответствии с новым уголовным процессуальным законодательством, а также соотношение с понятием следственных (розыскных) действий, анализируются процессуальные и организационные особенности их проведения.

я ц я ц негласные следственные (розыскные) действия, следственные (розыскные) действия, уголовное производство, оперативные подразделения, следователь, прокурор, постановление, оперативно-розыскная деятельность.

The essence of the institute "undercover investigative (detective) action" on the new criminal procedural law is defined by its relationship with the concept of investigative (detective) actions analyzed procedural and organizational features of their conduct.

Keywords: covert investigative (detective) actions, investigative (detective) actions, criminal proceedings, operational units, investigator, prosecutor, regulation, operational-search activity.

13 квітня 2012 р. Верховна Рада України прийняла новий Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – новий КПК), що спонукає до розгляду змін, які є неминучими в кримінальному процесуальному законодавстві України у зв'язку з набуттям ним чинності з 19.11.2012 р., а саме появи нового інституту «Негласні слідчі (розшукові) дії».

Відповідно до ст. 246 нового КПК негласними слідчими (розшуковими) діями визнається різновид слідчих (розшукових) дій, відомості про факт та методи проведення яких не підлягають розголошенню та проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб. Слідчі (розшукові) дії є діями, спрямованими на отримання (збирання) доказів або перевірку вже отриманих доказів у конкретному кримінальному провадженні. Підставами для проведення слідчої (розшукової) дії є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети (ст. 223 нового КПК).

Негласні слідчі (розшукові) дії є різновидом слідчих (розшукових) дій, проте відомості про факт та методи їх проведення не підлягають розголошенню. Проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб (ч.ч. 1, 2 ст. 246 нового КПК).

Негласні слідчі (розшукові) дії проводяться у випадках, якщо відомості про злочин та особу, яка його вчинила, неможливо отримати в інший спосіб (ч.ч. 1, 2 ст. 246 нового КПК). До них слід віднести: аудіо-, відеоконтроль особи (ст. 260); накладення арешту на кореспонденцію (ст. 261), огляд і виїмку кореспонденції (ст. 262), зняття інформації з транспортних телекомунікаційних мереж (ст. 263), зняття інформації з електронних інформаційних систем (ст. 264), обстеження публічно недоступних місць, житла чи іншого володіння особи (ст. 267), установлення місцезнаходження радіоелектронного засобу (ст. 268), спостереження за особою, річчю або місцем (ст. 269), аудіо-, відеоконтроль місця (ст. 270), контроль за вчиненням злочину (ст. 271), виконання спеціального завдання з розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст. 272).

З появою інституту негласних слідчих (розшукових) дій ст. 40 нового КПК дещо розширює коло повноважень слідчого; зокрема, він уповноважений:

- проводити слідчі (розшукові) дії та негласні слідчі (розшукові) дії у випадках, встановлених КПК;
- доручати проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій відповідним оперативним підрозділам;
- звертатися за погодженням із прокурором до слідчого судді з клопотаннями про застосування заходів забезпечення кримінального провадження, проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій.

Ініціатором їх проведення майже у всіх випадках виступає слідчий, тому й не дивно, що вони називаються слідчими діями. Однак слідчий має право шляхом надання доручення працівникові оперативного підрозділу зобов'язати його брати активну участь у процесі досудового розслідування. Зокрема, ст. 41 нового КПК працівнику оперативного підрозділу надано можливість користуватись повноваженнями слідчого. У зв'язку з цим у назві поряд зі слідчими з'являється доповнення у вигляді розшукових дій.

Не секрет, що новий Кримінальний процесуальний кодекс кардинально змістив акцент керівництва та координації процесу досудового розслідування від слідчого в сторону суду. Проведення слідчих (розшукових) дій здійснюється за ініціативою слідчого, погодженням прокурора та наданням дозволу слідчого судді на її проведення.

Необхідно звернути увагу на допустимість одержаних у результаті проведення тієї чи іншої негласної слідчої (розшукової) дії доказів у кримінальному провадженні.

Зокрема, ст. 252 нового КПК визначено порядок фіксації ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій. Визначено, що фіксація ходу і результатів негласних слідчих (розшукових) дій повинна відповідати загальним правилам фіксації кримінального провадження, передбаченим КПК. За результатами проведення негласної слідчої (розшукової) дії складається протокол, до якого в разі необхідності долучаються додатки. З викладеного вбачається, що процедура проведення негласної слідчої (розшукової) дії стає легшою для проведення, а відповідно, спрощується використання документів, складених за результатами проведення негласних слідчих (розшукових) дій, порівняно з оперативно-розшуковими діями. А це означає, що

негласна слідча (розшукова) дія стала звичайною процесуальною дією та може повноцінно використовуватися поряд із уже звичними слідчими діями.

На підставі ч. 1 ст. 256 нового КПК результати негласних слідчих (розшукових) дій використовуються при доказуванні на тих самих підставах, що й результати проведення інших слідчих дій.

Правомірність проведення слідчих (розшукових) дій, в тому числі негласних слідчих (розшукових) дій, визначається такими умовами, які в літературі визначаються як правила провадження слідчих (розшукових) дій.

Слідчий, прокурор повинен вжити належних заходів для забезпечення присутності під час проведення слідчої (розшукової) дії осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Перед проведенням слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, роз'яснюються їх права і обов'язки, а також відповідальність, встановлена законом.

Проведення слідчих (розшукових) дій у нічний час (з 22 до 6 години) не допускається, за винятком невідкладних випадків, коли затримка в їх проведенні може призвести до втрати слідів кримінального правопорушення чи втечі підозрюваного.

Необхідно зазначити, що чинне кримінально-процесуальне законодавство не надає можливості об'єктам оперативно-розшукових заходів отримати інформацію щодо проведення відносно них відповідних заходів. Проте новий КПК покликаний вирішити цю проблему. Так, згідно зі ст. 253 особи, конституційні права яких були тимчасово обмежені в ході проведення негласних слідчих (розшукових) дій, а також підозрюваний, його захисник повинні бути письмово повідомлені про це прокурором або за його дорученням слідчим. Конкретний час повідомлення визначається з урахуванням наявності або відсутності загроз для досягнення мети досудового розслідування, суспільної безпеки, життя або здоров'я осіб, які причетні до проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Відповідне повідомлення про факт і результати негласної дії повинні бути здійснені протягом дванадцяти місяців після її припинення, але не пізніше звернення до суду з обвинувальним актом.

Новим КПК також передбачається, що слідчий або прокурор вживає належних заходів для забезпечення присутності під час проведення слідчої (розшукової) дії осіб, чий права та законні інтереси можуть бути обмежені або порушені. Перед проведенням слідчої (розшукової) дії особам, які беруть у ній участь, роз'яснюються їх права і обов'язки.

Відкритість досудового розслідування забезпечується покладанням на слідчого обов'язку повідомляти всіх учасників кримінального провадження про проведення будь-яких процесуальних дій, у тому числі і слідчих (розшукових) дій та їх результати. Цим забезпечується обізнаність сторони захисту про хід досудового розслідування і нівелюється будь-яка можливість зберегти у таємниці одержання доказової інформації.

Новий Кримінальний процесуальний кодекс України передбачає можливість заявляти клопотання слідчому, прокурору про проведення слідчих (розшукових) дій, що є абсолютною новелою, яка буде дозволяти приймати безпосередню участь у провадженні досудового розслідування, але про це далі.

Позитивним аспектом, який забезпечує змагальний характер кримінального провадження, є розширення кола процесуальних повноважень сторони захисту. Необхідно наголосити на передбаченій ст. 220 нового КПК можливості заявляти клопотання на проведення процесуальних дій. Тобто підозрюваний, його законний представник або захисник мають право ініціювати проведення певної слідчої (розшукової) дії шляхом подачі клопотання слідчому, прокурору, слідчому судді. У зв'язку з цим самостійність у прийнятті рішень про скеровування процесу досудового розслідування, яка була у слідчого, сьогодні перерозподілена частково і на користь сторони захисту.

Слід вказати й на розширення можливостей виклику свідка для проведення допиту чи іншої процесуальної дії – поштою, електронною поштою чи факсимільним зв'язком. Вважаємо, що такі форми є зручними як для службових осіб, так і для громадян, що залучаються до кримінального провадження. Належним підтвердженням отримання особою повістки про виклик або ознайомлення з її змістом є її розпис про отримання повістки, в тому числі на поштовому повідомленні, відеозапис вручення особі повістки. Якщо свідок повідомив слідчому адресу своєї електронної скриньки (e-mail), то повістку можна надіслати на цю адресу. Виклик вважа-

ється врученим у випадку підтвердження її отримання особою відповідним електронним листом на адресу електронної поштової скриньки слідчого.

На свідка та потерпілого розповсюджуються вимоги ст. 139 нового КПК, яка визначає наслідки неприбуття на виклик. Так, якщо зазначені особи у разі виклику (зокрема, наявне підтвердження отримання ним повістки про виклик або ознайомлення з її змістом іншим шляхом) не з'явилися без поважних причин або не повідомили про причини свого неприбуття, на них накладається грошове стягнення у розмірі: від 0,25 до 0,5 розміру мінімальної заробітної плати - у випадку неприбуття на виклик слідчого, прокурора; від 0,5 до 2 розмірів мінімальної заробітної плати – у випадку неприбуття на виклик слідчого судді, суду.

За рішенням суду, прийнятим у порядку ст. 136, 141 та 142 нового КПК, до свідка та потерпілого може бути застосовано привід. Окрім того, за злісне ухилення від явки свідок, потерпілий несе відповідальність, встановлену законом.

У свою чергу, привід полягає у примусовому супроводженні особи, до якої він застосовується, особою, яка виконує ухвалу про його здійснення, до місця її виклику в зазначений в ухвалі про здійснення приводу час (ст. 140 нового КПК).

Необхідно зазначити, що деякі слідчі (розшукові) дії змінили свою назву, не зазнавши при цьому суттєвих змін у процесуальному порядку їх проведенні. Так, «відтворення обстановки і обставин події» замінено на «слідчий експеримент». Функції залишились тими ж – перевірка і уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, а також відтворення дій, обстановки, обставин певної події та проведенні необхідних дослідів чи випробувань.

Кримінальний процесуальний кодекс України змінює назву такої слідчої (розшукової) дії, як очна ставка, на «проведення одночасного допиту декількох осіб». Законодавець пішов далі і розширив число можливих учасників даної процесуальної дії. Якщо раніше, виявивши розбіжності у показах трьох осіб, необхідно було провести три очні ставки, щоб з'ясувати об'єктивну істину, то зараз процедура спрощується можливістю проведення допиту цих же трьох і більше осіб у межах однієї слідчої (розшукової) дії – допиту (ч. 9 ст. 224 нового КПК).

Слід також підкреслити, що практичним працівникам під час проведення досудового розслідування варто врахувати, що будь-які слідчі (розшукові) дії проводяться лише після внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань. Єдиним винятком з цього правила є проведення огляду місця події у невідкладних випадках. До того ж відповідно до ч. 8 ст. 223 слідчі (розшукові) дії не можуть проводитися після закінчення строків досудового розслідування, крім їх проведення за дорученням суду у випадках, передбачених ч. 3 ст. 333 нового КПК, де зазначається, що у разі, якщо під час судового розгляду виникне необхідність у встановленні обставин або перевірці обставин, які мають істотне значення для кримінального провадження, і вони не можуть бути встановлені або перевірені іншим шляхом, суд за клопотанням сторони має право доручити органу досудового розслідування провести певні слідчі (розшукові) дії. У разі прийняття такого рішення суд відкладає судовий розгляд на строк, достатній для проведення слідчої (розшукової) дії та ознайомлення учасників судового провадження з її результатами.

Будь-які слідчі (розшукові) або негласні слідчі (розшукові) дії, проведені з порушенням цього правила, є недійсними, а встановлені внаслідок них докази – недопустимими.

Новелою законодавця, визначеною ст. 232 нового КПК, є можливість проведення допиту та впізнання у режимі відеоконференції.

Зокрема, допит осіб під час досудового розслідування може бути проведено у режимі відеоконференції при трансляції з іншого приміщення (дистанційне досудове розслідування) у випадках:

- 1) неможливості безпосередньої участі певних осіб у досудовому провадженні за станом здоров'я або з інших поважних причин;
 - 2) проведення допиту малолітнього або неповнолітнього свідка, потерпілого;
 - 3) необхідності вжиття таких заходів для забезпечення оперативності досудового розслідування;
 - 4) наявності інших підстав, визначених слідчим, прокурором, слідчим суддею достатніми.
- Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування приймається слідчим,

прокурором, а в разі здійснення у режимі відеоконференції допиту згідно із ст. 225 нового КПК – слідчим суддею, з власної ініціативи або за клопотанням сторони чи інших учасників кримінального провадження. У разі, якщо сторона чи потерпілий заперечує проти здійснення дистанційного досудового розслідування, слідчий, прокурор, слідчий суддя може прийняти рішення про його здійснення лише мотивованою постановою (ухвалою), обґрунтувавши в ній прийняте рішення. Рішення про здійснення дистанційного досудового розслідування, в якому дистанційно перебуватиме підозрюваний, не може бути прийняте, якщо він проти цього заперечує.

Використання у дистанційному досудовому розслідуванні технічних засобів і технологій має забезпечувати належну якість зображення і звуку, а також інформаційну безпеку. Учасникам слідчої (розшукової) дії повинна бути забезпечена можливість ставити запитання і отримувати відповіді осіб, які беруть участь у слідчій (розшуковій) дії дистанційно, реалізовувати інші надані їм процесуальні права та виконувати процесуальні обов'язки (ч. 3 ст. 232 нового КПК).

Позитив цього нововведення полягає у недопущенні маніпулювання щодо затягування процесу досудового розслідування і дозволяє одержати процесуально значущу інформацію у максимально стислій строки, а також сприяє економії коштів, які виділяються на організацію діяльності правоохоронних органів, в тому числі здійснення процесу досудового розслідування кримінальних правопорушень. У цьому випадку законодавець вводить поняття «дистанційного досудового розслідування», передбачає поважні причини та підстави його здійснення.

Таким чином, доходимо висновку, що в цілому інститут «негласних слідчих (розшукових) дій», звісно, не є досконалим та, безперечно, зміни з доповненнями ще будуть вноситися під час правозастосовної діяльності. Проте з прийняттям нового КПК певною мірою буде врегульовано порядок застосування негласних слідчих (розшукових) дій, що створить обставини, завдяки яким кількість випадків зловживання такими діями органами досудового розслідування значно зменшиться, що, у свою чергу, забезпечить дотримання законності при обмеженні конституційних прав людини.

Список використаної літератури:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку із прийняттям Кримінального процесуального кодексу України». – К., 2012.
2. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua/go/254k/96-вр.
3. Хабло О.Ю. Курс лекцій з кримінального процесу за новим Кримінальним процесуальним кодексом України (особлива частина) / О.Ю. Хабло, О.С. Степанов, М.П. Климчук та ін. – К., 2012.

Надійшла до редакції 01.11.2012

КЛИМЧУК М.П., кандидат юридичних наук,
(Національна академія внутрішніх справ)

УДК 343.985

ОСОБЛИВОСТІ ЗДІЙСНЕННЯ ПЕРЕВІРКИ ЗА ФАКТОМ ПОШКОДЖЕННЯ АБО РУЙНУВАННЯ ОБ'ЄКТІВ ТРУБОПРОВІДНОГО ТРАНСПОРТУ

Розглянуто наукові проблеми здійснення перевірки за фактом пошкодження або руйнування об'єктів трубопровідного транспорту, а також особливості взаємодії слідчого з іншими членами СОГ. Висловлено пропозиції щодо удосконалення організаційних аспектів такої взаємодії.

я ц я ц об'єкти трубопровідного транспорту, незаконний обіг нафти і нафтопродуктів, слідчий, оперативні підрозділи, слідчі (розшукові) дії, оперативно-розшукові заходи, організація, взаємодія.

Рассматриваются научные проблемы осуществления проверки по факту повреждения или разрушения объектов трубопроводного транспорта, а также особенности взаимодействия следователя с другими членами СОГ. Высказываются предложения по совершенствованию организационных аспектов такого взаимодействия.

я ц я ц объекты трубопроводного транспорта, незаконный оборот нефти и нефтепродуктов, следователь, оперативные подразделения, следственные (розыскные) действия, оперативно-розыскные мероприятия, организация, взаимодействие.

